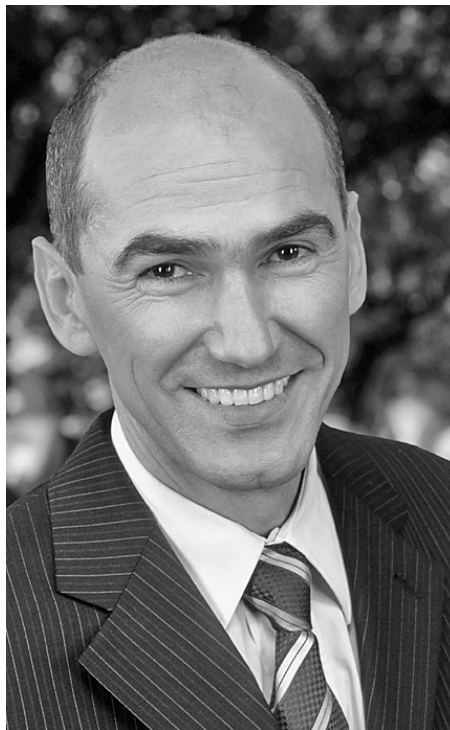

Janez
Janša

Po petnajstih letih

Slovenska država ni nekaj naključnega, danega samo po sebi. Slovenska država je rezultat dolgotrajnega, k cilju naravnane razvoja. Prav v tem, v zgodovinsko pogojeni težnji slovenskega naroda po neodvisnosti, pa je tudi temelj slovenske nacionalne identitete.

Svet se spreminja in mi se spreminjamo z njim. Če se ne bi, bi propadli. Slovenska država je mlada in vitalna. Dinamična in pripravljena na spremembe želi tudi ostati. Ne vidim smisla v tem, da bi nanjo gledali kot na spomenik preteklosti. In to kljub temu, da je naša država nastala iz epicentra kulture. Osamosvojitveno gibanje je prišlo iz kulture, ne samo z znamenito 57. številko *Nove revije* in v novorevijaškem krogu. Kultura v prejšnjem režimu je bila prva, ki je mehčala totalitarnost in pripeljala do potrebnih družbenih sprememb. Sedaj v novi državi so se stvari korenito spremenile, zaradi česar status kulture ne more biti več takšen, kot je bil prej, saj ima mnogo nadomestnih področij. Ni več potrebno, da pokriva čisto politiko, kar je kultura prej počela. Ni potrebno, da v celoti pokriva nacionalno afirmacijo, kar pokriva cela druga veja aktivnosti in področij. Izgleda, da je kultura v trenutku, ko se mora umakniti v svojo stroko in izginiti iz relevantnih družbenih gibanj in izgubiti težo, kot jo je imela. Nič ne bi bilo bolj narobe, kot temu pritruditi, kajti znašli smo se v širši večdržavni povezavi, v Evropski uniji, ki je kulturo prepustila državam članicam, hkrati pa je Svet Evrope izrekel nekaj tako bistvenih zadev v zvezi s kulturo, zaradi katerih je razprava o identiteti in kulturi obnovljena v povsem drugačnem, mnogo bolj razširjenem kontekstu. Kultura je v skladu s tem veliko bolj afirmativna za slovensko državo, kot smo si predstavljali, hkrati pa je tudi garant njene globalne eksistence.

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo smo stopili v nek širši okvir, v kate-

rem skupnost deli večino problemov, s katerimi se srečujemo tudi sami. Podobne razprave kot pri nas, potekajo tudi v EU in v številnih državah članicah. Podobne strukturne probleme, kot smo jih imeli tudi mi v omejenem nacionalnem obsegu, so se odražale v razpravi v zvezi s prihodnjim proračunom EU, podobne so bile razprave o Lizbonski strategiji, ipd. Med prioriteta v Sloveniji je na prvem mestu gospodarski razvoj, izhajajoč iz neizpodbitnega dejstva, da samo gospodarski razvoj lahko zagotavlja trajne in trdne osnove za blaginjo. Slovenija ni v situaciji, ko bi se morala za doseganje gospodarskega razvoja odrekati vsemu drugemu, dosegati te cilje na račun onesnaževanja okolja ali radikalnega zmanjševanja socialnih transferjev, vendar pa te prioritete ni mogoče uresničiti brez nekaterih potrebnih reformnih korakov, ki morajo temeljiti na solidnem zavezništvu z javnim mnenjem.

Gospodarska uspešnost se je velikokrat v zgodovini izkazala kot pomemben del nacionalne identitete in to bomo morali sprejeti tudi danes. 15. obletnico osamosvojitve Slovenije praznujemo v znamenju zgodovinskega dosežka slovenske države – vstopa v evroobmočje. S tem smo uspešno nadgradili prizadevanja za okrepitev naše vloge v evroatlantskih povezavah. S 1. majem 2004 je bila na preizkušnjo postavljena naša spretnost, kako čimbolj učinkovito izkoristiti članstvo EU. Učinkovito smo se vključili v delovanje institucij ter oblikovanje politik Evropske unije. Ko se ozremo nazaj, lahko ugotovimo, da smo dosegli nekaj dolgoročno zelo po-

membnih rezultatov, ki bodo vidno zaznamovali našo prihodnost.

Ob 15. obletnici slovenske države lahko z vsemi argumenti ugotovimo, da je naš mednarodni položaj najbolj trden v celotni zgodovini slovenskega naroda. To je v veliki meri prav posledica vključitve v evroatlantske povezave. Seveda moramo biti realni in se zavedati, da so nacionalni egoizmi tudi v združeni Evropi še vedno močni. Moramo prepričati, da bi slednji prevladali nad skupnimi cilji razvoja. Solidarnost v EU ni nekaj danega, temveč nekaj, za kar se je potrebno vedno sproti boriti in pogajati.

Slovenci smo stopili v zgodovino Evrope v srednjeveškem času in smo po kratki samostojnosti bili del te zgodovine kot narod v širših večnarodnih državnih tvorbah. Vendar smo se vedno razumeli kot narodnostna avtonomija. Vedno smo se čutili etnično enotne in individualne, čeprav smo bili v socialno, politično in kulturno podrejenem položaju, glede na vodilne narode skupnih držav, v katerih smo živeli. Sami sebe smo večinoma razumeli kot tragičen subjekt evropskega političnega in državnopravnega zemljevida. Po velikih upih ob razpadu Avstro Ogrske monarhije smo Slovenci ostali razkosani na matičen del naroda v Jugoslaviji in na manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Menili smo, da je del živega narodnega telesa z mednarodnim diktatom ostal nasilno odtrgan od celote. Vendar pa smo se hkrati tudi vedno razumeli kot del duhovne, kulturne in umetniške zgodovinske izkušnje zahodnoevropskega civilizacijskega toka, se pravi del evropske celote, kamor so bile razmejene naše manjšine, tako da je prihajalo do zgodovinske dvojnosti med duhovno pripadnostjo in državno in narodnostno realnostjo, ki je oblikovala poseben kulturni značaj slovenske nacije do današnjih dni. Hkrati z zgodovinsko usodo je na naše možnosti vplivala tudi številčna in gospodarska majhnost, zato smo o samem sebi govorili, da smo »blokiran nacionalno gibanje«, ki iz naroda ne zmore konstituirati svoje države.

V kulturnem smislu pa smo bili del idejnih in slogovnih tokov kontinenta v slovstvu, saj so naši avtorji od Trubarja dalje ustvarjali tudi v Evropi, v glasbi smo od Gallusa del evropske sodobnosti, v slikarstvu smo s cerkvenim slikarstvom že zdavnaj in z impresionisti in drugimi slikarji kasneje vstopili v prve vrste velikih tokov evropske likovne kulture, prav tako pa smo bili sodobniki s cerkveno in posvetno arhitekturo, spomnimo se Plečnika, pa tudi z uglednimi univerzitetnimi osebnostmi, ki so

že zdavnaj delovale v evropskih središčih (Miklošič) in delujejo še danes. V komaj preteklem in današnjem času smo glede na naše število v svetu uveljavljenih slovenskih pisateljev, glasbenikov, slikarjev, znanstvenikov, zdravnikov in humanistov, prav tako lahko povsem brez nacionalnih kompleksov.

Zaradi vsega povedanega je za nas Slovenca in našo državo posebej pomembno, da preambula k Ustavi za Evropo v svoji prvi vrstici zapisuje besedo *kultura* in se glasi: *Ob zajemanju navdiha iz kulturne, verske in humanistične dediščine Evrope, iz katere so se razvile univerzalne vrednote nedotakljivosti in neodtujljivosti človekovih pravic, svobode, demokracije, enakosti in pravne države, ..., saj je zapisana tako, da je posebej skladna z našim tradicionalnim razumevanjem zgodovine, ki prihaja iz duhovne in kulturne dediščine, ne iz sile, in pomeni vrednote, ki so bile vedno naše zatočišče v nemilostni zgodovini. Zato se lahko z velikim zaupanjem vključujemo v veliki izziv nove Evrope, kakršna je Evropska unija, saj se nam zdi, da je to končno veliki večnacionalni državni organizem, ki nas bo ohranjal na mestu, na katerem se že od nekdaj vidimo sami. In ne nazadnje, da se bo zaradi povsem drugače razumljene skupnosti držav in njenih medsebojnih meja, združila tudi tista Slovenija, ki smo jo v preteklosti imenovali »Zedinjena Slovenija«, saj so slovenske manjšine, ki so bile prej državno razmejene od nas, postale mnogo bližje svoji matici in bo lahko enoten slovenski kulturni prostor zaživel tudi v resnični zgodovini in skupni državi.*

Slovenska država ni nekaj naključnega, danega samo po sebi. Slovenska država je rezultat dolgotrajnega, k cilju naravnane razvoja. Prav v tem, v zgodovinsko pogojeni težnji slovenskega naroda po neodvisnosti, pa je tudi temelj slovenske nacionalne identitete.

Globalizacija je pojav, ki se je v evropski zavesti začel pojavljati v začetku devetdesetih let. Pojem, ki je običajno v ekonomiji označeval prepletanje nacionalnih gospodarstev in finančnih trgov, se je razširil, tako da danes z globalizacijo označujemo tudi razvojne smerice izven gospodarstva, ki se razvijajo v univerzalni proces neslutnih razsežnosti. Gre za svetovne, globalne interakcije, ki vedno bolj povezujejo nacionalne države in družbe in hkrati povzročajo resne strukturne spremembe v nacionalnih državah.

V nov položaj postavlja globalizacija tudi kulturo, zato so toliko bolj pomembni njeni duhovni in materialni temelji. Slovenska kultura se danes nepre-

klicno vključuje v evropski prostor in v temeljni razvoj človeštva. Že z neizogibnim razvojem informacijske tehnologije, je postalo jasno, da se bo lahko slovenska kultura razvijala samo v kontekstu drugih, zlasti sosednjih kultur, ob boku katerih bo morala postati še močnejša, da bo lahko ohranila svojo identiteto. Kultura je tu na hudi preizkušnji. Izogniti se bo morala čerem, zaradi katerih bi se lahko poistovetila z zunanjimi vplivi ali celo zatajila samosvojost, in tudi tistim, zaradi katerih bi se odpovedala dejavnemu večsmernemu razmerju do sosednjih kultur. Nacionalna kultura, ki bo želela v času globalizacije ohraniti svojo verodostojnost, bo morala krmariti med zunanjimi skušnjavami in varnim pristanom, v katerem bi se odpovedala soočenju z njimi. Nujna bo torej kritična razdalja do sebe in do drugih. Da bo nacionalna kultura temu kos, bo morala spodbujati večjo sposobnost vživljanja v druge kulture, gojiti obojestransko strpnost, saj bo samo tako lahko gradila in razvijala lastno identiteto. Strpnost je sploh prvi pogoj za svobodno kulturno mišljenje in ravnanje.

Slovenija bo imela v času predsedovanja Evropski uniji izredno priložnost, da svetu pokaže svoje značilnosti, prednosti, lepote in da smo, čeprav majhna država, sposobni voditi velike sisteme. Kot predsedujoča država bomo imeli priložnost, da preko svojih prioritet konkretno vplivamo na evropske države, na 450 milijonov ljudi, kar je velika priložnost, velika naloga in čast.

Že sedaj vemo, da bo med ključnimi temami slovenskega predsedovanja tudi medkulturni dialog, saj je Evropska komisija predlagala leto 2008 za »evropsko leto medkulturnega dialoga«. Evropa je s širitvami Evropske unije, s povečano mobilnostjo zaradi enotnega trga ter povečanega trga ljudi in blaga preko svojih meja, doživela pomembne spremembe. Zaradi tega je prišlo do različnih interakcij med narodi, različnimi kulturami, jeziki, etničnimi skupinami in religijami. Edina možna pot za zблиževanje evropskih narodov in kultur, ki jim pripadajo, je dialog med kulturami. Evropsko leto medkulturnega dialoga bo tako postalo edinstveno sredstvo za osveščanje državljanov, predvsem mladih ljudi, o pomenu odprtega evropskega državljanstva, ki spoštuje kulturno raznolikost in temelji na skupnih vrednotah.

V sodobnem svetu je treba priznati številne razlike in protislovja, a hkrati ohraniti zvestobo do sebe in zavest o lastni vrednosti, saj bo samo tako mogoče soobstajanje in sodelovanje v današnjem globalizacijskem času. ■

Slovenija bo imela v času predsedovanja Evropski uniji izredno priložnost, da svetu pokaže svoje značilnosti, prednosti, lepote in da smo, čeprav majhna država, sposobni voditi velike sisteme.